

ня аграрного виробництва в Україні необ-
хідне належне фінансове забезпечення та
доступність кредитних ресурсів із боку бан-
ківських установ.

Список використаних джерел

1. *Бабич Ю.А.* Кредитування аграрного сектору економіки у розвинутих країнах світу / Ю. А. Бабич // Економіка АПК. – 2012. – №4. – С. 155-162.
2. *Бабич Ю.А.* Формування оптимального кредитного портфеля комерційного банку з урахуванням частки кредитів для підприємств аграрної сфери / Ю. А. Бабич // Бізнес Інформ. – 2014. – №6. – С. 320–324.
3. *Кальна-Дубінюк Т.П.* Оцінка ефективності інформаційно-консультаційного забезпечення поширення інноваційних біотехнологій в умовах ризику та невизначеності / Т.П. Кальна-Дубінюк, А.М. Литовченко // Економіка АПК. – 2014. – № 2. – С. 70-75.
4. *Карпова І.В.* Роль банківських установ у розвитку кредитування агропромислового комплексу / І.В. Карпова, Д.Г. Єзерська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2009_2/R4/4.pdf.
5. *Кирилюк І.М.* Проблеми кредитування аграрного сектору України / І.М. Кирилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=38402>.
6. Сільське господарство України, 2012 / Держслужба статистики України. – К., 2013.
7. Сільське господарство України та деяких інших країн. Дослідження Інституту громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csi.org.ua/www/?p=2271>.
8. Статистична інформація Державної служби статистики України за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
9. Статистичний випуск Національного банку України за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/>.
10. Agricultural sector and market developments: a special focus on Ukraine, Russia and Kazakhstan [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <ftp://ftp.jrc.es/pub/EURdoc/JRC65172.pdf>.
11. BEEPS 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://beeps.prognoz.com/beeps/Home.ashx>, accessed 7 November 2011.
12. *Cristina Hedman Jansson.* Agricultural Credit Market Institutions A Comparison of Selected European Countries. Factor Markets. working Paper. No. 33, January 2013.
13. *Dirk and Derek Headey.* Agriculture Development and Urban Bias// World Development Vol.36. – 2008. –№8. – pp1342-1364.
14. HOTZE LONT. Livelihood and Microfinance: Anthropological and Sociological Perspectives. Eburon. 2004.
15. Implementing Credit Guarantee Schemes in Ukraine: The Case of Agribusiness. NOVEMBER 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/countries/ukraine/UkraineCGSAgribusiness.pdf>.
16. *Necmiye C.* An econometric analysis of the relationships between economic growth and agricultural credits for poor growth in Turkey //International Journal of Social Sciences and Humanity Studies. – 2012. –№2. – Vol 4.
17. Working Party on Agricultural Policies and Markets. SMALLHOLDER RISK MANAGEMENT IN DEVELOPING COUNTRIES. 30 - May – 2 013.
18. European Fund for Southeast Europe. Potential for Agricultural Finance in Ukraine <http://www.efse.lu>.

Стаття надійшла до редакції 02.09.2014 р.

*

УДК 658.821:631.9

*В.М. ГОМЗА, аспірант**

Вінницький національний аграрний університет

Шляхи підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств

Постановка проблеми. Стабілізація розвитку АПК неможлива без досягнення та підтримання достатнього рівня ефективності діяльності товаровиробників, передусім

сільськогосподарських підприємств. Проте протягом останнього десятиріччя основна діяльність майже третини підприємств-виробників сільськогосподарської продукції приносила збитки. Причини цього лежать як у площині об'єктивних умов функціонування аграрного сектору, так і визначаються суб'єктивними факторами недосконалості

* Науковий керівник – А.Г. Мазур, доктор економічних наук, професор.
© В.М. Гомза, 2014

політики окремих товаровиробників. Зважаючи на сировинний характер аграрного сектору, уніфікованість його продукту, взаємовідносини товаровиробників переносяться в площину конкурентних, які впливають на поведінку підприємств у визначенні ціни, обсягів виробництва, якості товарів.

Ефективна діяльність та функціонування аграрних підприємств на економічному ринку залежать від їх конкурентоспроможності. Актуальність організації й управління ринковою діяльністю підприємств АПК зростає в зв'язку із загостренням конкуренції на аграрному ринку як із боку вітчизняних, так і зарубіжних товаровиробників. Чим вища конкурентоспроможність суб'єктів аграрного ринку, тим вища ефективність їхньої господарської діяльності. Тому підвищення конкурентоспроможності виробництва в АПК має стати одним із найважливіших пріоритетів агропромислової політики України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему конкурентоспроможності аграрних підприємств та шляхів її підвищення досліджували багато вчених, зокрема В. Андрійчук, В. Горьовий [3], А. Градова, Я. Качмарик [4], Дж. Кейнс, М. Кулаєць [5], М. Малік [6], П. Портер [8], Д. Рікардо, А. Сміт, П. Стецюк, О. Челенкова, Й. Шумпетер, А. Юданова, С.О. Шевельова [11] й інші.

Однак величезна різноманітність наукових праць і підходів з цієї тематики вносить певну неоднозначність у визначення поняття «конкурентоспроможність підприємства».

Подальших досліджень потребують питання конкретизації понятійно-категоріального апарату теорії конкурентоспроможності та систематизації шляхів підвищення її в аграрних підприємствах.

Мета статті – проаналізувати стан конкурентоспроможності аграрних підприємств і розробити шляхи її підвищення, які б враховували вітчизняну специфіку АПК.

Виклад основних результатів дослідження. Поняття «конкуренція», «конкурентоспроможність» у користуванні вітчизняних учених-економістів з'явилося з переходом економіки до ринкових відносин, хоча дослідження цієї проблематики велися ще з 1970-х років. Вивчення й оцінка конкурентоспроможності є частиною теорії конкуренції й

займає важливе місце в сучасній економічній науці. Конкуренція є цивілізованою, легалізованою формою боротьби за існування і один із найдієвіших механізмів відбору та регулювання в ринковій економіці.

В економічній науці не існує точних відомостей відносно того, хто і коли першим запровадив у науковий обіг термін «конкуренція». Перші найбільш цілісні теоретичні положення про рушійні сили конкурентної боротьби з'явилися лише у середині XVIII ст. Вихідним положенням класичної теорії був принцип абсолютних переваг, сформульований А. Смітом. Саме він визначив поняття конкуренції та принцип «невидимої руки», основні умови ефективної конкуренції, розробив механізм останньої, який об'єктивно врівноважує галузеву норму прибутку. Основою економічного вчення А. Сміта став принцип вільної конкуренції, оскільки він вважав, що лише при вільному пересуванні капіталу, товарів, грошей, людей ресурси суспільства можуть бути використані оптимально [6, с. 198].

Уперше поняття «конкурентоспроможність» було введено наприкінці 1970-х років М. Портером, який під цим терміном розуміє рентабельність і продуктивність використання ресурсів [8, с. 56]. У середині 1990-х років даний термін стали активно досліджувати вітчизняні економісти.

Поняття конкурентоспроможності, запропоноване М. Портером й іншими авторами, охоплюють різні її аспекти і, як правило, доповнюють одне одного. На думку М. Портера, конкурентоспроможність – це властивість товару, послуги, суб'єкта ринкових відносин виступати на ринку нарівні з присутніми там аналогічними товарами, послугами або конкуруючими суб'єктами ринкових відносин [8, с. 136].

Основними ознаками конкурентоспроможності можна вважати: порівняльний характер, релевантність та динамічність. В основу конкурентоспроможності підприємства доцільно покласти ту суму додаткового прибутку, яку воно може одержати порівняно з виробниками аналогічної продукції за однакової ціни на неї.

Конкурентоспроможність підприємства можна також охарактеризувати як його потенційну якість, яка включає [4, с. 197]:

1. Здатність підприємства одержувати реальну оцінку очікувань цільової групи споживачів, а також простежувати тенденції споживчої поведінки. Іншими словами, підприємство має бути спроможне своєчасно, об'єктивно й точно оцінювати споживчий попит як у даний час, так і прогнозувати його динаміку на майбутнє. Така оцінка можлива лише на базі наукової моделі цільової споживчої групи, що враховує її економічні, соціально-культурні та психологічні чинники, розробленої методами сучасної соціології й маркетингу.

2. Здатність проводити ефективну поточну маркетингову політику.

3. Здатність знаходити і створювати умови для зниження витрат на забезпечення факторами виробництва – капіталом, робочою силою, сировиною та матеріалами, енергією на одиницю продукції, що продається.

4. Здібність до створення й утримання технологічного виробництва над іншими членами галузевого співтовариства, що вимагає своєчасного оновлення технологій. Це може стосуватися виробництва, збуту, управління.

5. Здатність планувати, організовувати і проводити ефективну стратегію у сферах виробництва й маркетингу на основі інновацій.

6. Створення та розвиток високого кадрового потенціалу як на виконавчому, так і управлінському рівнях.

Поняття конкурентоспроможності аграрних підприємств набагато складніше й трактується неоднозначно. На думку С. Шевельової, аналіз конкурентоспроможності підприємства слід здійснювати за такими чинниками, як ринкова позиція, прибутковість, привабливість для інвесторів, імідж серед споживачів і різноманітних суб'єктів господарювання [11, с. 21].

Досить повно та системно розкривають поняття конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств у своєму визначенні М. Малік і О. Нужна. На їхню думку – це здатність суб'єктів економічної діяльності аграрної сфери пристосовуватися до нових умов господарювання, використовувати свої конкурентні переваги й перемагати в конкурентній боротьбі на ринках сільськогосподарської продукції та послуг, максимально ефективно використовувати земельні ресурси, якомога повніше задовольняти потреби покупця шляхом аналізу структури ринку і гнучко реагувати на зміну його кон'юнктури [6, с. 197]. Проте забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств не обмежується використанням тільки земельних ресурсів.

На нашу думку, конкурентоспроможність аграрних підприємств – це не тільки можливість ефективного використання стратегічного потенціалу, а також здатність підприємства швидко реагувати на зміни потреб споживачів, готовність до адекватних дій на нововведення конкурентів, чого можна досягти лише створенням механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю.

Формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств Вінницької області має свою специфіку й ряд особливостей. Вінниччина за обсягами виробництва сільськогосподарської продукції з року в рік посідає визначне місце в економіці України. Так, у 2013 році за обсягами виробництва валової продукції сільського господарства Вінницька область – лідер серед регіонів України. Загальне виробництво продукції сільського господарства області проти відповідного періоду 2012 року зросло на 27,1%, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – на 41,4% (табл.).

Обсяг сільськогосподарського виробництва у Вінницькій області

Рік	Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	Індекси обсягу сільськогосподарського виробництва, % до попереднього року					
		усі категорії господарств			у тому числі		
		продукція сільського господарства	з неї продукція		сільськогосподарські підприємства		
			рослинництва	тваринництва	продукція сільського господарства	з неї продукція	
						рослинництва	тваринництва
2008	1813,1	125,5	139,2	100,4	143,1	153,1	97,9
2009	1813,5	97	95,7	100,2	94,7	93,4	103,4
2010	1813,2	100	100,3	99,4	101	100,6	104,1

2011	1823,3	119,6	127,3	100,6	126,2	129,7	105,1
2012	1828,8	96,2	91,8	109,7	95,4	90,2	134,6
2013	1825,0	123,3	120,8	129,8	136,8	125,3	195,0

Джерело: Складено за даними Головного управління статистики у Вінницькій області.

Під урожай 2014 року озимі на зерно та зелений корм (включаючи ріпак) посіяно підприємствами області на площі 430,8 тис.га, що менше минулорічного рівня на 74,3 тис. га, або на 14,7%, у т.ч. зернові на зерно – 351,4 тис. га (на 58,4 тис. га, або на 14,2% менше), ріпаку на зерно – 76,5 тис. га (на 16,4 тис. га, або на 17,7% менше).

У структурі площ озимих на зерно найбільшу частку має пшениця, яка становить 86,9%, ячмінь – 12,4, жито – 0,7%.

У 2013 році в сільськогосподарських підприємствах (крім малих) і тих, що здійснюють зберігання, переробку зернових культур, було в наявності 1882,5 тис. т зерна (на 26,1% більше проти 2012 р.). Безпосередньо в аграрних підприємствах зберігалось 1007,6 тис. т зерна, зернозберігаючі та зернопереробні – мали в наявності 874,9 тис. т зерна.

Середня закупівельна ціна зернових культур, яку пропонували зберігаючи й переробні підприємства товаровиробникам, у 2013 році становила 1532,0 грн за 1 т, що на 10,8% менше рівня 2012 року.

Запаси насіння соняшнику становили 352,3 тис. т, із них безпосередньо в аграрних підприємствах (крім малих) зберігалось 141,1 тис. т, а в тих, що здійснюють його переробку і зберігання – 211,2 тис. т.

Загальний обсяг надходжень цукрових буряків у переробні підприємства за 2013 рік дорівнював 1921,6 тис. т, від усіх категорій господарств закуплено 255,8 тис. коренеплодів. Переробним підприємствам надійшло 1534,0 тис. т власно вирощених цукрових буряків, а також прийнято для переробки на давальницьких засадах 131,8 тис. т цукрових коренів [1, с. 40].

За даними Головного управління статистики у Вінницькій області, попередні дані індексу обсягу сільськогосподарського виробництва по Вінниччині за січень–липень 2014 року (у постійних цінах 2010 року) по всіх категоріях господарств становили 104,1%, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах – 110% і господарствах населення – 96,4% [7, с. 2].

Із проведеного аналізу бачимо, що сільське господарство є пріоритетним у визначенні господарської спеціалізації регіону. Практично чверть результативних показників виробництва та матеріально-технічного забезпечення у регіональній економіці Вінниччини припадає на цю галузь, що показує значний потенціал і ресурси формування й нарощування конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Рентабельність виробництва сільськогосподарських підприємств регіону дорівнює 10-12%, що відповідає не найвищому показнику в Україні, незважаючи на зростання обсягів виробництва цих підприємств на ранньому етапі формування конкурентоспроможності. Отже, існує ряд чинників, які гальмують розвиток конкурентоспроможності аграрних підприємств у цій області.

Факторами, що знижують конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств, є [3, с. 63]:

- нормативно-правова нестабільність в агросфері;

- диспаритетне цінове середовище стосовно промислової і сільськогосподарської продукції;

- екстенсивне використання трудових ресурсів;

- зниження якості робочої сили, зайнятої в сільськогосподарських підприємствах;

- відсутність міжнародних сертифікатів якості у вітчизняних виробників; зростаючі політичні й економічні ризики для агробізнесу в Україні в умовах реформ;

- дефіцит фінансових ресурсів для інвестиційних та інноваційних проектів у сільськогосподарських підприємствах.

Значною проблемою формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств Вінницької області є відсутність достатнього державного фінансування, що зумовлює низький рівень відновлення продуктивності ґрунтів. Відсутність державної й регіональної програм відновлення роботи дренажних систем і зрошувальної мережі спричиняє підтоплення не тільки зро-

шуваних земель, але й значних земельних площ, які до них прилягають, що знижує ефективність ведення сільського господарства в регіоні.

За останні 15 років значно знизився рівень зайнятості сільського населення та професійний рівень як виробників сільськогосподарської продукції. Такі професії, як тракторист, майстер машинного доїння корів, гідротехнік тощо потрапили в число дефіцитних. Ділова активність сільського населення низька. На нинішній час рівень забезпечення аграрних підприємств тракторами, комбайнами, іншою технікою становить 40-45 % від потреби, що є основним чинником зниження конкурентоспроможності аграрного виробництва. Підвищення її потрібно розглядати як довготерміновий послідовний процес пошуку й реалізації управлінських рішень у всіх сферах діяльності підприємства, здійснюваний планово, відповідно до обраної стратегії довготермінового розвитку, з урахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства, а також внесенням відповідних коректив.

Найважливішими методологічними завданнями розв'язання проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства є:

- визначення критеріїв конкурентоспроможності й формування системи показників її вимірювання;

- розроблення методів оцінки її рівня;

- розроблення методів формування алгоритмів (програм) підвищення конкурентоспроможності [5, с. 25].

Одним із найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції є її цінова перевага, для забезпечення якої собівартість як базова величина ціни повинна формуватися за низьковитратним принципом, що досягається за рахунок удосконалення галузевої структури суб'єктів господарювання, запровадження науково обґрунтованої спеціалізації та концентрації виробництва, підвищення продуктивності праці; ефективного використання ресурсів і виробничого потенціалу й урахування вимог ринку.

Перспективний розвиток підприємства можливий лише за умови використання нау-

ково-технічного потенціалу, який поєднує професійний науково-практичний досвід і впровадження перспективних модернізованих та сучасних технологій.

Велике значення для поліпшення конкурентоспроможності аграрних підприємств регіону має обсяг інвестицій, загальна потреба в яких – 140-150 млн грн. Збільшення припливу інвестицій в сільськогосподарську галузь Вінницької області повинно розглядатися як пріоритетний напрям діяльності місцевих органів державного управління й органів місцевого самоврядування [9, с. 39].

Серед важливих чинників підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції є її собівартість, що вимагає зниження витрат на виробництво. Щоб агропромислове виробництво було беззбитковим і конкурентоспроможним, необхідно поліпшувати матеріально-технічну базу суб'єктів господарювання, впроваджувати у виробництво енерго- й ресурсозберігаючі технології. Конкурентні переваги сільськогосподарських підприємств впливають на обсяги експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, державні резерви, а також на споживання продуктів харчування.

Розв'язання проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності продукції підприємств вимагає вирішення комплексу техніко-організаційних питань.

Підвищення конкурентоспроможності виробництва в АПК доцільніше здійснювати на інтенсивній основі – технічному й технологічному його удосконаленні запровадженням системи машин для комплексної механізації усіх технологічних процесів, що сприяє зростанню продуктивності праці, зменшенню втрат продукції та зниженню її собівартості.

Підвищення конкурентоспроможності галузей АПК значною мірою залежить від ефективного збуту їхньої продукції. Для прискорення обороту сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства та полегшення інтеграції сільського господарства в міжнародний торговий простір пропонується створити повноцінний ринок на базі біржової системи, що спирається на низові ланки [9, с. 41-42].

Із метою підвищення конкурентоспроможності виробництва в АПК пропонується також запровадити механізм державної підтримки аграрного виробництва за рахунок використання пільгового оподаткування, цінового регулювання паритетного розвитку, пільгового кредитування, дотування виробництва, стимулювання інновацій тощо.

Важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств є прямі дотації сільському господарству (це особливо стосується сільськогосподарських товаровиробників за продані ними переробним підприємствам молоко й м'ясо у живій масі). За умови незабезпечення ринкової ціни на рівні відтворювальної різниці оплачується товаровиробнику з бюджету, де має бути створено відповідний фонд підтримки і стабілізації доходів сільськогосподарських товаровиробників незалежно від форм їх власності та господарювання.

Аналіз впливу чинників на розвиток сільського господарства у Вінницькій області показує, що значну роль у поліпшенні конкурентних переваг відіграє спеціалізація й інтеграція суб'єктів господарської діяльності, їх інноваційно-інвестиційна діяльність, розвиток інфраструктури.

Однією з форм інтеграції на Вінниччині мають бути кластеризовані об'єднання сільськогосподарських і переробних підприємств

як перспективний вид організації виробничо-комерційної взаємодії суб'єктів господарювання.

Висновки. Конкурентоспроможність аграрних підприємств є складним та багатоплановим поняттям, яке необхідно розглядати як з технічних, так і з економічних позицій. Конкурентоспроможність має ендогенне походження і являє собою поняття, яке стосується лише діючих учасників ринку, для адекватного віддзеркалення яких слід використовувати комплекс показників.

Враховуючи те, що серед учених-економістів відсутня однастайна думка щодо поняття конкурентоспроможності підприємств, нами конкретизовано та систематизовано підходи науковців, що стосуються трактування цієї категорії, й висловлено власну думку стосовно цього поняття.

Тому беручи до уваги те, що категорія конкурентоспроможності підприємства є однією із важливих економічних характеристик і вагомим чинником рівня міцності економічного стану підприємства, необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств є використання комплексу шляхів її підвищення, тобто сукупності методів та засобів економічного й організаційного впливу на зростання виробництва і підвищення його ефективності.

Список використаних джерел

1. Амбросов В.Я. Шляхи відтворення тваринництва / В.Я. Амбросов // Економіка АПК. – 2012. – № 5. – С. 40.
2. Гончаров В.М. Розвиток та оцінка адаптивних можливостей переробних підприємств АПК / В.М. Гончаров, С. В. Дем'янова // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 93-97.
3. Горьовий В.П. Конкурентне середовище підприємства / В.П. Горьовий // Вісн. аграр. науки. – 2011. – № 8. – С. 63-65.
4. Качмарик Я.Д. Конкурентна перевага як чинник забезпечення ефективної діяльності підприємства / Я.Д. Качмарик, К. Ю. Чергава // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5. – С. 196-200.
5. Куласець М.М. Шляхи підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та продуктів харчування / М.М. Куласець, М.Ф. Бабієнко, П.А. Лайко та ін. // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 26.
6. Малік М.Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми / М. Й. Малік, О. А. Нужна. – К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки УААН", 2007. – С. 198.
7. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>.
8. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер: пер. с англ.; под ред. и с предисл. В.Д. Щетинина. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
9. Прокопеч Л.В. Складові підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / Л.В. Прокопеч // Зб. наук. праць Буковинського університету. – 2011. – № 7. – С. 37-47.
10. Шамрай М.І. Оцінка рівня фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / М.І. Шамрай // Формування стратегії розвитку аграрного сектора регіону: матер. 7-ї міжфакульт. наук.-практ. конф. молодих учених, 20 трав. 2011 р.: у 2-х т. – Житомир: Вид-во «Житомир. нац. агрокол. ун-т», 2011. – Т. 2. – С. 136-138.
11. Шевельова С.О. Конкурентоспроможність молочного підкомплексу / С.О. Шевельова. – Тернопіль: Збруч, 2001. – 196 с.
12. Agricultural Outlook 2007-2016 // <http://www.oecd.org/dataoecd/6/10/38893266.pdf>.
13. Mather H. Competitive Manufacturing, Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1988. – P. 55, 169.

14. Wilson J. The new Ventures. Inside the High-Stakes world of Venture Capital reading (Mass.), Addison-Wesley. – 1986. – P. 9.
15. World Coming: American Security in the 21st Century. Road Map for National Security: Imperative for Change. The phase III / The United States Commission on National Security, 2001. – 139 p.
16. World Wheat: FAPRI 2007 Agricultural Outlook//<http://www.fapri.iastate.edu/>. – P. 157.
17. Wheat Outlook/WHS-07g/August 14, 2007/ Economic Research Service, USDA//<http://usda.mannlib.cornell.edu/usda/current/WHS/WHS-08-14-2007.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2014 р.

*

УДК 633.1:339.5

*А.С. РУДНИЦЬКА, аспірант**
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Особливості державного регулювання зерновиробництва

Постановка проблеми. Виробництво зерна та його споживання є основою стійкого економічного розвитку аграрно-промислового комплексу країни, зокрема її регіонів, забезпечення продовольчої безпеки. Україна, яка має великий сільськогосподарський потенціал, вносить значний вклад у розв'язання цієї глобальної проблеми світу й увійшла в трійку світових лідерів з експорту зерна, посідає одне з провідних місць серед країн світу за рівнем задоволення потреб внутрішнього ринку власним виробництвом зерна.

Зернова галузь є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей АПК й основою аграрного експорту, а також стратегічною сферою економіки держави. Її функціонування визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення країни, зокрема продуктів переробки зерна й виробництва продукції тваринництва. Вона формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тенденції розвитку сільських територій. Таке становище збережеться, оскільки на світових продовольчих ринках спостерігається дефіцит зернової продукції [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного регулювання зерновиробництва висвітлювались у працях вітчизняних учених: П.Т. Саблука, М.Я. Дем'яненко, О.М. Шпичака [3], А.Е. Бабенка [4], Є.С. Подакова [9], зарубіжних учених [10-15]. Подальший розвиток галузі вимагає створення умов для зерновиробників щодо пом'якшення несприятливих соціально-економічних наслідків, підвищення ефективності їхньої діяльності з урахуванням природно-кліматичних умов та мінливої ринкової кон'юнктури [2].

Мета статті – визначення напрямів удосконалення державного регулювання зерновиробництва, основних важелів регулювання ринку зерна, визначення шляхів підвищення економічної ефективності зернової галузі, прогнозування обсягів виробництва й розмірів фінансової підтримки.

Виклад основних результатів дослідження. Основними важелями впливу владних структур на зерновиробництво є: ціни, кредитні ставки, банківський відсоток, дотації та компенсації, субсидії, застосування податків і податкових пільг, стандартизація й сертифікація продукції згідно з міжнародними вимогами, забезпечення екологічної безпеки та раціонального використання природних ресурсів, митні умови експорту (рис.). Держава повинна бути активним учасником аграрного ринку як покупець зерно-

* Наковий керівник – М.В. Гладій, доктор економічних наук, професор, академік НААН.
© А.С. Рудницька, 2014